

Յ Ե Ն Ե Ք

ՄՈՒՍՍԱՎԱԿՐ

ՐԻՍԱԼԵՅԻ ԻԼՄԻՅԷ, ԷՏԷՊԻՅԷ, ՍԱՆԱԻՅԷ, ԹԻԻՃՃԱՐԻՅԷ, ՀԻՔԵԱԵԷ ՎԷ
ՄԷՊԱՀԻՍԻ ՄԻԻՖԻՏԷՅԻ ՍԱԻՐԷ

Ս Ա Վ Թ

Պեշիննի նիւսխեսկն տեղում (սահիֆե 79)

Սօլուգ իլէ իւֆլէնէնլէր իսէ զուր-
նա, զաշվաշ, պօրու, նաջ վէ պուն-
լարա տաիր օլանլար օլուպ, վէ էն-
վաի միւխթէիֆէսինին եէք տիկէ-
րիլէ պիլ իմթիզան տարպ իտիլմէ-
սինտէ ալազ վէ մագամա մա զիեա-
տէթիւն լէֆնագ վէրիլմէքտէ օլտու-
ղու միւշահատէ օլունտուգճա, եէվ-
մէն ֆի եէվմէն չալիլ նէվլէրի արթը-
րըմագ իւզրէ պուլունմիւշ տուր:

Չալիլլարըն եէքտիկէրի իլէ իմթի-
զան իթմէսի, վէ սէսլէրինին սամիուն
կիւշինէ դանէթ խօշ կէլէրէք զալպ-
լէրէ թէէսիր իյլէմէսի իշուն իլմի մա-
գամըն, տարպ, ուտուշ, վէ զէման,
նամըլէ իւշ նէվի թէրթիպաթը օլ-
տուղու թէպէյեիւն իյլէտի չէօլէ քի,

Տարպ վուրուշ եախօտ իւֆլէյիշ օ-
լուպ, պէր միւնվալը մուհարրէր նէ-
ֆէս, վէ էլ իլէ չալընան չալիլլարտա
էյեամը մահտուտէ զարֆընտա ին-

րու օլունուր, անճագ իշպու տարպտա
պիր զախտէյի թապիյէ օլուպ, ծնա-
տա էզկի եախօտ նաղմէ տէնիլիր քի,
չալիլ սէսլէրինին տիւզ չըգմանըպտա
միւնքէսիր վէ թիթրէք իխրաճ իտիլ-
մէսի տէմէք աիր, պու իճրաաթ ա-
ղըզ չալիլլարընտա սօլուգ իլէ, վէ
էլ չալիլլարընտա զալէմ թազէնէ
եայ, վէ բարմագ իլէ իճրա օլունուր
իսէ տէ, միւնիտի թապիաթ օլտու-
ղունտան, թաարիֆ ու թանինի գա-
պիլիզ, վէ օլ պապտէ վագը օլան
իճրաաթը ֆէվգէլատէնին, փարմագ
վէ պօղազ թէրքիպաթը, պիթ թապի
չալիլլա միւսախա պուլունմանա միւ-
թէվագգըֆ իտուլինտէն, հէր ատէմ-
տէ այնը հալին միւսաթաթ իւզրէ
պուլունա պիլմէսի միւնքինսիզ աիր:

Ուսուլ, տարպըն հուտուտունու
թանին զըմընտա տիւնսեֆ, տիւնսեֆ
տէնէրէք պիր միզան տըր, պու մի-
զան հէր նէ գատար թէմամըլլա
թաարիֆ իտիլմէզ, վէ մահիեթի
էսասիյէսի մատտէթէն այնիլէ կէօս-

թերիլէմէզ իսէ տէ, թապիաթ իգ-
թիզասընը թէմամըյլա իճրա, վէ էվ-
վէլինտէն սաեը սաեարագ, վէ պիլ
միւմարէսէ ալըշարագ էլ վէ ալուճ
վուրմասըյլա, վէ եախօտ ալեաթ իլէ,
իճրաաթը սանաիյէ տախի պիր տէրէ-
ճէեէ գատար հիւքմիւնիւ իֆա իաէր:

Ձէման, մագամ էճգասընըն ու-
զունլուգ վէ գըսալըղընը թէրթիպ
իտէն ճիհէթի օլուպ, պու տա արա-
մա միւսթէնէտ տիր, չունքի հէր պիր
մագամը պիր քէլամ առտ էթաիյիմիզ
հալտէ, թէրէննիւմիւ, միւրիւրիւ գէ-
մանա միւթէվագգըֆ օլաճաղընտան,
թըպգը քէլամ կիպի հանգիւս եանի
արամ իճապ էթմիլ տիր, պինաէն ա-
լէյհ էճգաի մագամ րուպ, նիւ, վէ
ձէհմիլ արամ իլէ թէրքիպ օլունուր,
վէ պիր արամ, պիր տարպ իթիպա-
րըյլա թէքմիլ արամ տէօրթ տարպ
տէմէք օլուր:

Գալաիտի մէզպուրէ առի ճիւմէ-
լէր իւղէրինտէ լայըգըյլա իճրա իտի-
լէմէզ օլտուղունտան, մագամաթ վէ
նաղմաթըն էպեաթ իլէ իճրասը, վէ
քէլամտա վէղն վէ գաֆիեէ պուլուն-
մասը թէնաիպ գըլընմըշ, վէ եախօտ
էվվէլճէ էպեաթ թէրթիպ վէ թան-
ղիւմ, վէ չալիը իլէ մագամ օնա թաթ-
պիգ իտիլմիլ տիր:

Պու ճիհէթլէ իլմի մագամ տախի
էսասէն իրի նէվէ թագսիւմ օլունա-
րագ, պիրիսի սալթի, վէ տիկէրի
սանաի տիր. սալթի օլան սէս իլէ օ-
գունան էպեաթ թէրէննիւմաթը օ-
լուպ, պէեիթիւնէ կիւքձէ, վէ մա-
գամընա նաղմէ աէնիլիր քի, էրմէնի-
ճէ, ճաղ վէ երգ, տէմէք տիր: Էպ-
եաթը մէզպուրէեի մագամ իլէ օգու-
եանա Ֆարսիճէ խանէնճէ վէ էրմէ-

նիճէ երաթիշ, վէ չալիըճըլարընա
տախի էրմէնիճէ ֆնարահար վէ Ֆար-
սիճէ աագէնճէ թէսմիյէ օլունուր:

Չալիըլարըն իչինտէ բէրտէսիլ օլան
գըսմը ճիւմէեէ ֆայիգ օլտուղու-
կիպի, քէման քեաֆֆէսինին սէրտէս-
թէսի պուլունտուղունտան, չալիը
թագըմլարը իչինտէ ճիւմէսինէ տա-
խի քէման բիշրէվ առտ իտիլմիլ տիր:

Քէմանըն տէկէր չալիըլարա միւ-
րէճճաճ առտ իտիլմիլ օլմասընըն սէ-
պէպի, սէսլէրի տէլիք եախօտ բէր-
տէ իլէ մահտուտ օլմատըղընտան,
պիլ միւմարէսէ սիւրաթ քէսպ իտէն
փարմագ հարաքէթի իլէ, եանընըն
քէշիտէսի անը վահիտտէ, վէ թէհայ-
եիւր օլունաճագ սիւրէթտէ գուվլէյի
միւֆէքքէրէ իլէ ինղըմամըր բէէյ իտէ-
րէք, աավաթը մաթլուպէեի ինրաճ
իտէր օլտուգլարը կիպի, սալթըն
բէրտէ վէ տէլիք իլէ թահթը ինղը-
պաթա ալընամանեան էճղայը զայըրը
մահտուտէլէրինի, եայ վէ բարմաղըն
հարաքէթի միւթէֆէրրիգասըյլա իճ-
րա, վէ հէր պիր մագամտա թապի-
աթըն եափտըղը թապիլի զայըրը
գապիլ օլան նաղմէյի միւէսսիւրէեի
իմա իտէր օլտուղու տուր:

Էզմինէյի աթիգատէ պու չալիըլար,
տիյնէեիպ միւթէէսիր օլմագ, վէ
թանկըր թէպլաեա իլահիլէր օգու-
մագ իւղրէ վուրուլտուղու կիպի, օյ-
նաեըպ սըշրամագ, վէ ըագս իթմէք
իւղրէ տախի, տալուլ զուրնա վէ տէֆ
չալընըր իտույի տէրքեար, վէ Ահա-
րոնուն հէմշիրէսի Մարիամ մարգա-
րուհինին գըրմըղը տէնիլի կէչինճէ,
իզհարը սուրուր ու հուպուր զըմըն-
տա տույրէ չալուղընըն, վէ պիւթիւն
նիսա թայիֆէլէրիլէ օյնաեըպ սըշրա-

տողընըն, պու կիւնքի կիւն շարգ թա-
րափլարընըն նիսա մէճլիսլէրինտէ իպ-
րազը մէսէրրէթ պապընտա տայրէ
չալար, վէ օյնար օլմալարընա պիր
նիւմիւնէ վէ մուգատտէմէ օլմուշ օլ-
մասը թախմին օլունա պիրիր:

Ահտ իւլ աթիգտէ, վէ իֆայը վա-
զաիֆի բուհանիյէ պապինտէ, սուզու
տիւարա իլէ էնվաի նաղմաթ վէ թէ-
րէնիւմաթըն, վէ միւսթէլիֆ չալը-
լար իւզէրինտէ միւճիւպիւ հայրէթ
օլան մէհարէթ վէ իճրաաթըն, մէվ-
գիյի ֆիյլ ու իճրաեա վազ իտիւմէք-
տէ իտուլինին մուգայիեա պուլուն-
տուլու միսիլու, աթիգ Նունանիլէր
տախի քէնտի իլահլարը մէտհիեթինի,
վէ պաղէնտէ սուրուր ու հուպուր
պապինտէ հիսսիեաթը գալպիյէլէրի-
նի, իճաա վէ իսթիրա իյլէմիշ օլ-
տուգլարը էնվայի չալըլար իլէ թէ-
րէնիւմ, վէ իզհար էաէր օլտուգլարը
մէրվի տիր:

Շէօյլէ քի, քէնտի զէհապլարընճա
ֆուռուն վէ մարիֆէթ իլահիյէսի օլան
Մինիմօսինին պիրիսի տէ մագամի-
նաա օլարագ տօգուզ նէֆէրէ գըզը
օլուպ, ճիւմլէսինէ պիրտէն մուսալ
եանի մուսիգիլէր տէնիլը օլտուլուն-
տան, գուվլէյի սալթիյէեի թամա-
միյլա աննաեըպ, վէ ուսուլ վէ նաղ-
մաթը իսէ, գաիտէսի իւզրէ վազթըն-
տա, վէ հիսապը հագիգիսի թահ-
թընտա կէրէք սալթ, վէ կէրէք չալը
էնվաինտէն պիր ալեաթ իլէ իճրա
իտէ պիլէնլէր, իշպու իսմէ շաեթթէ
օլուլար իտի:

Չունքի բումճա մնիւնսիլի յիշո-
ղութիւն, եանի գուվլէյի մուհաֆա-
զա տէմէք տիր, պինապէրին մէրգու-
մէնին տօգուզ նէֆէրէ գըզը օլուպ,

հէր պիրիսի գուվլէյի միւֆէքքէրէեե
աիտ օլան պիր նէվի ուլումու ալիյէ
իլէ մութթասըֆէ օլմագտան նաշի,
ճիւմլէսի պիր եէրէ կէլմէտէ իլմի
մուսիգին թէմամիեթինի թէշըիլ ի-
տէրլէր իտի չէօյլէ րի,

էնֆէն պէեան օլունսուլու իւզրէ
իլմի մուսիգի, սալթի վէ սանաի օ-
լարագ իքի նէվի օլուպ, սալթի գըս-
մընա շիիր վէ էպեաթ, վէ սանաի
գըսմընա ալեաթ իզթիլա իտէճէյի
մալիւմ տիր:

Իմսի շիիր վէ էպեաթ թանգիմի
տախի, իլմի սարֆ, ֆէնի պէլաղէթ,
վէ իլմի մանթըգ պիլմէքիյէ միւթէ-
վագգըֆ օլտուլունտան, մէրգումէ-
նին գըզլարընտան իւշիւ պու իլիմլէրէ
աշինա,

վէ եինէ շիիր վէ էպեաթը մէվ-
ղունէ բուհանի, վէ ճիւմանի օլմագ-
տան նաշի, մէալ ճիհէթիլէ տէ իլմի
իլահի, թարիլա, վէ ֆէյլէսօֆիա պիլ-
մէքիյէ միւհթաճ իտուլինտէն, մէր-
գումէնին տիկէր իւշ գըզը տախի պու
իլիմլէրտէ եէքթա իտիլէր:

(Գուսուրու պաշեմա)

Մ Ո Ւ Հ Ա Ք Է Մ Է

Ա Ֆ Ր Ի Գ Ա Լ Ը Է Վ Ր Օ Պ Ա Լ Ը Վ Է Ա Ս Ի Ա Լ Ը

Եկնի պիր տիւնեա քէշփինտէն տօլաբը, Գրիստօֆ Գօլօմպոստօն վագը օլան իսթարը իւզէրինէ, պիւթին էվրօպատան ըիւեա կէօրիւեօր կիպի իսթիհզա վէ թահգիր օլունարագ, ագըպէթքեար Սպանիանըն իզապէլ Գըրալիչասընա միւրաճաւթ իթմէսի, վէ Փրատօ վանահայրը Ֆէրտինանտօն ըիւստէթի թահթընտա Սալամանգատա ագտ օլունան մէճիսի մախսուտա իսպաթը միւտտաեա շուրու իյլէմէսի էսնալարընտա իտի, շէրէֆ վէ իւսթինլիւք եարըշընա չըգըշարագ, Աֆրիգալը էվրօպալը վէ Ասիալը պէյնինտէ պիր ազիմ միւճատէլէ գափուսու աշըլտը:

Պունլար սէօզիւ օ տէրէճէ գըզըշտըրտըլար, վէ հէր պիրիսի քէնտի իտտաաաը սիւպիւթիւնէ տաիր օլարագ օ գատար էսպապը միւճիւպէ սաեըշտըրտըլար քի, էսասը մատտէ գալէ գալէմէ կէլէմէզ պիր գարըշըգլըգ իշինտէ գալըպ, նիհանէթ իւլ էմր պիր պիրինտէն էշէտտ օլարագ իւշիւ տէ մուհաքէմէ... պաղըրմաեա պաշլատըլար:

Վէ պիր չօգ միւճատէլէտէն սօնրա, հաքիմլէրինին անասըրը արպատան օլմասընտա միւթապըգ գալըպ, մէսէլէ օրաեա կէլտի քի հանկըսընը ինթիսապ էթսինլէր:

Կէրչի էվրօպալը կիւնէշլէշ մէյ-

տանտա, վէ իւրի հիսապըն միգեասը մագամընտա պուլունան հագգընը քիմնէնին էյմէեէ ճէսարէթ էտէմէզ օլտուղունա իսթինատէն, հանկըսը օլուր իսէ օլսուն հիւրմիւնէ բազի օլմագ իւզըէ հագըրլանըր ըտը իսէ տէ, պու պապտէ Ասիալը թէրէտտիւտտէն, վէ Աֆրիգալը թէաննիւտտէն իսալի օլամագ ըտը:

Չունքի իւք տէֆա հալանըն հաքիմիյի թէքիթ օլունուպ, չօգճա իգլիմի միւթէէտիլէ մալիք օլան էվրօպալը պիւա իթիրազ գապուլ էթտի իսէ տէ, Մանթագայը հարրէ, վէ պարիտէ իլէ միւհիթ պուլունան Ասիալը հէնուզ գուվլէթի գալպ էտիպ տէ, ֆիքրինճէ պիր գարար վէրէմէմէքտէ իքէն, «Պու օլմագ... օլմագ» պաղըրտը Աֆրիգալը, չունքի եէք չալըչտա, շըմալ թարաֆընըն միւպահ վէ ֆէրահ լուզիկեարլարընը, Աթլաս տաղլարընըն մէնն էթմէսիլէ Սահարանըն տաիմ իւլ էվգաթ ճէհէննէմտէն պէտթէր պիր աթէշ իչինտէ եանըպ գալիւլմագտա օլտուղունու, վէ Ատլանտեան Ովկիանոսա տօղրու օլան սահիլի տէրեա թարաֆընըն տաիսի, սագըլ վէ չիւրիւք հավալարընը տէր խաթըր էտէրէք, պիր թագըմ սաղ վէ հաեաթպախշ հավալարըն իւնսիեէթ վէ մէսուպիեէթինտէն իսալի, վէ մալիք օլտուղլարընըն գըսմը աղամը իսէ, կաղ զէհիր վէ բիւթիւպէթ հասլ էթմէքտէ իտույի պէտիհի պուլունտուգճա, միւտտաասընը հալանըն մուհաֆաղա իթմէյէճէյինի էյի պիլիւր իտի:

Պու օլմագ իսէ ռու օլսուն տէտի էվրօպալը, չունքի պու պապտէ տաիսի վաթանընա կէրէյի կիպի կիւվէ-

նիր, վէ տիւշիւնմէքսիղին սայըչտըրա պիլէճէյի Վուկա թունա հռենոս թայմը կիպի քէմալը հիւրմէթլէ, ալգըչլանմագտա պուլունան մէշուր ըրմագլար, վէ հիսապսըլ չայ վէ սուլար խաթըրնա կէլտիքճէ, մուավէնէթլէրինէ իսթինատէն բէյարէյ ճէսարէթլէնիր իտի:

Ասիալը պու խուսուսճա տաիսի էվրօպալընա ֆաիգ կէլէճէյինի, վէ զալէպէսինէ Գանգէս, Տիգրիս, Նիլոս, Երասիս, Ճորոխ, Գըղըլ վէ ձիհան ըրմագլարընըն, վէ սօնրաքիլէրէ միւմասիլ տահա օն օն պէշ գատարընըն, վէ ապը հաեաթ կիպի օլան լաեուհաս սուլարընըն, քէնաիսինէ հէր հալտէ եարտըմ էտէր օլտուղլարընը տիւշիւնտիւյիլ իլէ պէրապէր, էն ճէսիմ օլան Գանգէս ըրմագլընըն վութլար մէսէլինին ալեաթը իտույինի, վէ եէվմիյէ գուրպան օլմագ իւզըէ իչինէ աթըլան հիսապսըլ ինսանլարըն, վէ սուչսուզ մասսուլարըն լաչէսիլէ տօլտուրուլմագտա պուլունտուղունու, վէ տիկէրլէրինին իսէ տէնիլ տօլտուրմագտան, ինսան պօղմագտան, վէ չօգ քէրրէ տաիսի ճօշուպ էթրաֆընտա պուլունան շէհիր գասապա վէ քէյլէրի թաիւրիպ գըլմագտան պաշգա շէյէ եարատըլամամագտա իտույինի նաղարը միւթալաեա ալարագ խուլլանմագտա, վէ հէնուզ պիր էֆքեար պէեանընա ճիւրաթ գըլամամագտա պուլունտուղու սըրատա, էօթէտէն Աֆրիգալը եինէ իլէրի աթըլարագ «Պու տա օլմագ հա... պաղըրտը»:

Նիչունքի շուրտա պագըպ սէվինէճէյի պաշլըճա Նեղոս (Նիլ) ըրմաղը վար իտի իսէ տէ, օնուն տա հէմ

Սահարանըն սուսուզլուգտան դըրըլ-մասընը, վէ Զանպէզլինին ճանվէրլէր թարաֆընտան իսթիլա էտիլմիշ պու-լունմասընը փաքա չըգարըպ, վէ հէմ տէ հուգուգուսու մուհաֆաղա իտէ պիլէճէյինէ կիւվէնէմէզ իտի:

Սըրա ածէշէ կէլինճէ էվրօպալը-տա, Ասիալըտա պիր պիրինին կէօ-զինիւ տէնէր, վէ պունու տէր տէ-մէզ, Աֆրիգալընըն աղըզլարընտան գափըպ ըիզա օլաճաղընը գաւիէն մէհմուլ էտէր իտիլէր:

Լաքին խիլաֆը մէհմուլ օլարագ, Աֆրիգալը պունու տա ըէտտ էթտի, զիրա տիւշիւնիւր իտի քէնտի քէն-տինէ քի «Վազթիլլէ պիր գութու ի-չինէ հապս էտիլէն երլանըն, էվվէլ-ճէ քէնտիտինի գուրթարանա ֆէտա-քիարըլըլար ատանըպտա, թուլ միւտ-տէթ գուրթարան օլմամսընտան ճանը աճընարագ, պիր կիւնտէ հէր քիմ գուրթարըր իտէ սօգմանա գա-րար գըլտըլը, վէ թէսատտիւֆ պու եա հէման օ կիւն գուրթարմըշ օլան պիր զաթը, զէհիրլէմէք իւզըն պօյ-նունա սարըլըրը կիպի, պիզտէ ը-սըճաղըրը օ տէրէճէ հապս էթմիշ իզ տիր քի, արթըգ թաաճիզլիյի նի-հանէթէ վասըլ օլմուշ օլտուղունտան, պունու հաքիմ թանին էտէր իսէմ հիշ իպրաղը զարագ էթմէզ մի...» տէնու:

Իմտի պու իւշլէրին միւճատէլէսինի հալլ էթմէք իւզըն, թօֆրագսան մա-խտա պիր շէյ գալմատը, վէ թապիյի քէյֆիլէթ ծնուն հիւքմիւնէ հէվալէ օլունարագ հուզուրունա միւրաճաաթ դըլընար:

Ըն էվվէլ Աֆրիգալը քէլամա աղազ էտէրէք «էֆէնտիմ տէտի. չու էվրօ-

պալը իլէ Ասիալը պէնտէն նէ իսթէր, վէ պէնի տաիմ իւլ էվգաթ թահգիր էտէր, սիզէ մաալիւմ տիւր քի տիւն-եանըն էն մէշուր օվալարը, վէ արա-լան, բէլէնկ, գապլան, ֆիլ, կէրկէր-տան իլէ, զաեէթ ինսանա միւշապիհ օլան մայմունլարը, վէ թիմանս վէ սու այղըրը կիպի հիշ պիր ճիհէթ տէ էմաա-լի պուլունմանեան հայվանլարը պիզտէ, պուզտայ, փամուգ, շէքէր, գահվէ, թիւթիւն, ֆիլ տիշի, ապանոս խուր-մա վէ սաիրէ միսիլու մահսուլաթըն էնվաի պիզտէ, ալէմին նազարը տիգ-գաթ վէ մէրագընը ճալիպ պուլու-նան, վէ պիր վագըթ միւճիղէլէր սը-րաաընա գայտ վէ թէրգիմ դըլընան պիր չօգ ասարը աթիգա, վէ հայ-րէթպախշ պինա պիզտէ, էլ հասըլ հանկը թարաֆըմըզա նազար օլուն-սա տիւնեանըն ախէր մահալլէրինտէ էմաալի պուլունմանեան միւլթէիֆ գալմլար, սահրալար, հայվանլար վէ աղաճլար պիզտէ օլուպ, հաթթա պունտան 4000 սէնէ գատար ագտէմ էթրաֆը արպաանը թէնվիր էտէն, վէ հէր նէվի հիւնէր մարիֆէթ զիրաաթ վէ սէրվէթիլլէ չար ճանիպի քէնտինէ ճէլպ իյլէնէն Մըսըր էօլքէսի, նու-պիա էեալէթի, վէ թէֆէս շէհրի տաիի պիզտէ տիր:

Հէլէ Ասիալընը տէնկիմէ պիլէ ալ-մաղ օլտուղում իլէ պէրապէր, էվ-րօպալընտա սուհ օլամաղ պուլուն-տուղումտան տէրիմ քի, պու կիւնքի կիւն իֆթիիար էթմէք իսթէտիլլէրի խուսուսաթըն ճիւմլէսի, ապընտան Աֆրիգատան ալընմըշ, եա տէ տահա տօղրուսու չալընմըշ շէյլէր տիր, վէ էլ եէվմ տաիի իսթիւրա էտէեօրուզ տէտիլլէրի հիւնէրլէրին մօսէլինի

պիղտէն դափըշտըրմագ իւզրէ թօփ-
րագլարըմըզը գաղըպ տէլիք տէլիք
էթմէքտէ, վէ էն ալիմլէրի տախի ա-
դըլլարընը ֆիքիւլէրինի պիղէ վէրէ-
րէք, միւքիմիզին հէր թարաֆընը կէզ-
մէքտէ վէ թահարրի էթմէքտէ տիր-
լէր»

«Նէ տէեօրսուն էվրօպալը տէտի,
թօփրագ, պունլարը իթիւրաֆ մը էտէ-
ճէքսին եօգսա ըհտտ մի...»

«Սֆրիգալընըն քէմալը շիտտէթ վէ
հիտտէթ իլէ սայըշտըրըշընա թէաճ-
ճիւպ չէքմէմէլի տէտի էվրօպալը,
չունքի հալտէն տիւշմիւշ, վէ սէրվէթի
ըէֆ օլմուշ քիմնէլէրին ատէթի պու
տուր, տախիմ կէշմիւշ չէլլէրին հիքեա-
եէսիլէ իֆթիխար էթմէք իսթէր-
լէր...»

Լաքին էհէմիլիէթի մատտէ կէշ-
միշտէ օլմաեըպ, պիր ատէմ հալը
հազըրտա մալիք օլտուղու շէյ իլէ
իֆթիխար էթմէլի տիր... սայըշտըր-
տըզը եապանի հայվանաթըն թէրպի-
եէ գապուլ էտէ պիլէճէքլէրինի թէ-
մամըյլա միւքիմիզէ ալմըշ, ալըշգըն-
լանտըրմըշ, վէ խըտմաթը լազըմէեէ
գուլլանմագտա պուլունմուշուզ տուր,
պագի գալան ինսան վէ մէտէնիէթ
տիւշմէնլէրի, տիւնեանըն սօնունա գա-
տար քէնտիլէրին օլսուն, մէտէնի պիր
գալմ իչուն հիշ լիւզիւմիւ եօգ տուր:

Պունու կէշինճէ պու կիւն պու
սաաթ ճիւմէ ալէմին նազարը հայ-
րէթ, սէրվէթ, վէ գուտրէթինի ճէլպ
էթմէքտէ պուլունան հէր նէվի սա-
նաթ զիրաաթ հիւնէր վէ մարիֆէթ,
ուլում ու ֆիւնուն, վէլ հասըլ գըսսա
սէօզ մէտէնիէթ... մէտէնիէթ տէ-
եօրում էվվէթ թէքմիւլ մէտէնիէթ
պիղտէ տիր»

Ասիալը պըրագտը քի իքիսիտէ իս-
թէտիլի կիպի սէօյլէսին... զիրա պու
պապտէ հէր ճիհէթլէ միւտաֆաասը-
նըն էհէմիլիէթ պուլաճաղընա էմին
իտի, պինաէն ալէյ հիֆատէլէրինի
թօփլատըգտան սօնրա «Եւ թօփրագ-
տէտի, խաղինէլէրի տօլտուրան, վէ
թէվսիի ումուրու թիճարէթէ պիր
վէսիլէյի ազիմէ օլան մատէնլէրիմիզին
էնվանտէն, վէ վիւսաթճա էվրօպա-
նըն պէշ, վէ Սֆրիգանըն իքի միսլինէ
միւսալի պուլունան արագիմիզին ֆէյլ
ու պէրէքեաթընտան, վէ մահսուլա-
թը արզիլէմիզին քէսրէթ վէ միւթէ-
ֆէրրիաթընտան տօլաեը ուզուն ու-
ղատըեա իզահաթա կիրմէքլիլի թէճ-
վիլ էթմէմ, զիրա սէնքի թօփրագ-
սըն պու պապտէ օլան պիղտէքի սէր-
վէթ վէ էհէմիլիէթի քիմնէեէ սօր-
մազսըն, վէ հաթթա զանն էթմէմտէ
քի, նէ նուֆուսունուն քէսրէթինէ
նիսպէթլէ ալում գատար արագիեէ
մալիք օլուպ տա, հէր սաաթ մուա-
վէնէթիմիզէ միւհթաճ օլան, վէ պիր
տագըգա եիւլ չէվիւմէմիզին աճըգ-
տան գըրըլմալարընա պաիս օլաճա-
ղը տէրքեար պուլունան էվրօպալը-
եը, վէ նէ տէ միւքլէրինին պիւ-
եիւք բայը չէօլլէրտէն, վէ պէտէվի-
եէթ մէրքէզի մահալլէրտէն իպարէթ
օլան Սֆրիգալընը պիղէ թէրճիհ է-
տէսին:

Վէ գուլվէթի գալպլէ տէրիմ քի,
հիւնէր մարիֆէթ վէ սանաթ պա-
պինտէ, քէմալը զուրուր վէ ազա-
մէթ իլէ ֆէվզ էլ ատէ էօյլունմէք-
տէ պուլունան էվրօպալըեա, վագ-
թիլլէ Գսանթոսուն — ըրմագլարը
քէսէր իսէնիլ տէնիզին սուեունու
իչէ պիլիւրիմ — տէտիլի կիպի, պի-

ղիմտէ հիսապսրղ կէմիլէր իլէ լա էն դաթի իվրօպաեա նագլ օլունմագտա պուլունան մահաուլթը միւթէնէվ-վիամրղը մէնն էտինճէ, պիւթիւն տէսթկեհաշլարընը թաաթիլ էտէ պիւ-մէյէ միւգթէտիր պուլունաուղումու-ղու թէսիմ էթտիրիրաին:

Գաթինապար պու կիւնքի կիւն իվ-րօպալընըն դուլագ զարը երթմա-ճասընա մէտէնիեթ... պաղըրմագ-իւղըէ քէսպ էթտիլի ճէսարէթի տա-խի, էսասէն եագը միւթէրիաթը-նա, վէ մաթպուլաթա միւսթէնէտ օլ-մագ իճապ էտիպ, պու տա քէնտի-լէրինին էօյիւնաիլիւ կիպի նէ կաթ-միսլարընըն, վէ նէ տէ Յովհաննէս Կիւթթէմպէրլիլէրինին իճատը օլուպ, կաթմոստան 150 սէնէ ագտէմ եա-ղը, վէ Կիւթթէմպէրկտէն 600 սէնէ միւգատտէմ մաթպուլաթ հիւնէրի Ա-սիատա մէվճուտ օլմագտան, վէ էվ-րօպալընըն էսասընը Ասիատան ալըը օլտուղու տէրքեար պուլունմագտան նաշի, պու պապտէ տախի պիղէ մին-նէթտար օլմալարը իճապ էտէճէլինի էլպէթտէ ֆարգ էտէրսին, խմտի ատիլ հիւքմիւնիւղիւ պէեան պուեուրու-նուղ քի, շու իլթիլաֆ իլիմիզտէն մահվ օլսուն»:

Պու իֆատէլէրին իւղէրինէ, թօփ-րագ, հաքիմիլը սըֆաթընա մախսուս օլան աղամէթ իլէ թէֆհիմի հիւքմէ պիլ իպթիտար «Իֆատէլէրինիլ, վէ իսպաթը միւտտաա զըմընտա իրաէ օլունան տէլիլէրինիլ սէրափա միւ-թալաա օլունտու տէտի. չիւպհէ եօգ տուր քի հագգ, պիւթիւն բույի զէմինին մաեէյի ապիլէսի օլան Ասի-ալընըն տըր... չունքի պու անէ գա-տար վագը օլտուղու կիպի, պատէմա

տախի նէ իլթիլաթը ճինսի պէշէ-րին քէմալէթէ իսալը իչուն միւմա-նաաթը թապիլէսի օլան Աֆրիգա, թէմամիլլէ իսլա հապուլ էտէպիլէ-ճէք տիր, վէնէտէ էվրօպա Ասիաեա օլան միւհթաճիւէթինտէն էզատէյի սէր էտէճէքտիր, պու շէյ եալընը պէ նիմ տէյիլ թապիաթըն, վէ գատէրին տախի հիւքմիւ գաթիաի թահթընտա տըր»:

Պու թէֆհիմին իւղէրինէ, էքսէրի տապա գաղանանլարտա միւշահատէ օլունտուղու կիպի, Ասիալընըն տախի կէօղլէրինին իլի կիւլէրէք այրըմագ-իւթէտի իսէտէ «Տուր... տէտի թօփ-րագ, պիր թէֆհիմիմ տահա վար տըր ծնու տա էտէյիմտէ, նէրէ իսթէր ի-սէն օ վագըթ կէթ... չիմտի սէն տա-վաեը գաղանալըմ տէեու քիպիլլէնէ-ճէքսին, լաքին շուրաթը գուլալընտա գալսըն քի, պու կիւնլէր Սալամանգա-տա պիր մէճիլի մախսուս ագտ օ-լունուպ, Բրիստօֆ Գօլօմպոս մարի-ֆէթիլլէ պիր եէնի տիւնեա քէշֆին-տէն տօլաեը միւղաքէրէ օլունմագտա տըր, պու կիւն օլմագ իսէ պիր կիւն պէհէմէհալ պու գըթա պուլունա-ճագ, վէ պիւթիւն տիւնեանըն վէ հաթթա Ասիանըն տախի իւղէրինէ էզ հէր ճիհէթ զալէպէ չալաճագ տըր:

Թօփրագ, պու հիւքմիւնտէ զաեէթ սատըգը տըր, նիչուն քի զիքը օլունան գըթանըն քէշֆինին պու կիւնքի կիւն տահա իւշ եիւղ տօգսանընճը սէնէսի օլտուղու հալտէ, բէսիմին օրթա եէ-րինտէ օլան, վէ վափօր չըմէնտըֆէր, սանաթ, զիրաաթ, վէ թէգատտիւմէ տաիր նիլէ խուսուսաթ իլէ թէզեին օլունմուշ պուլունան էվրօպալընտա կէշմէքտէ, վէԱսիալընըն քէրամէթ ատտ էթտիլի պիր չօդ մահաուլթը արղիլէ ֆուրսաթը իսէ, պիր եանըն-տանԱմէրիգալը իւհտէսինէ ինթիգա-էթմէքտէ իտույի տէրքեար տըր:

Թ Ա Լ Ա Ս

Թալաս Գայսերիյէնին շարգ ճիհէ-
թինտէ, վէ պիր սաաթ պատինտէ
վէ Բարսեղ Հայրապետ տաղը⁽¹⁾ թէս-
միեէ օլունան նամ տաղըն գուրպին-
տէ պիր ճէսիմ վէ մէսէնի գատիյէ
տիր:

(¹) Մէգքիւր տաղը ընտիրտէ կէօսթէրիւ-
մէմիշ օլտուղունտան, միւճիւպիւ հայ-
րէթ օլան մէնգարէսիլէ, պապի մալիւ-
մաթը թարիիիյէսի թահչիյէ օլունուր
չէյլէ քի, տէրէսինտէ պիր պիրինէ միւ-
շապիհ վէ միւսապի օլարագ իւշ առտտ
սիֆրիլիք օլուպ, հիսապը հէնտէսէ իլէ
եափըլըշ օլան իսթանպօլուն Սուլթան
Ահմէտ ճամիի շէրիֆի մինարէլէրի կիպի,
պու տաղըն սիֆրի տէրէլէրի տալի,

Գայսերիյէնի պիւմէնէնլէր, վէ մէգ-
քիւր գարիյէնի կէօրմէնէնլէր ընամի-
նէ նաղարէն միւթլագա վէ հաղգըյ-
լա պիր պիւսիւք մէմլէրէթ թալմին
էտէճէքլէրի թապիի տիր: Նիշուն քի
մէգքիւր գարիյէ Գայսերիյէնին գուր-
պինտէ օլմամագ լեաղըմ կէլտէ, հէր
հալտէ պիր շէհիր առտ օլունուր օլ-

հանիը թարաֆտան նաղար օլունսա իքի
առտէտ կէօրիւնիւպ, վէ իւզէրինէ չըգ-
մանընճա իւշ օլտուղու ֆարղընա վարը-
լամապ սիւրէթտէ պիր մէգարէյի աճի-
պէսի վար տըր:

Բարսեղ Հայրապետին մէգքիւր տաղ-
տա ճգնել էտէր օլտուղու ճիհէթլէ էր-
մէնիլէր Բարսեղ Հայրապետ, վէ Բուհլար
Այիոս Վասիլիոս տաղը տէրլէր, իւզէ-
րինտէ պիր Հայ գերեզմանատու վէ պիրտէ

տուղու, զիրտէ նազչ էտէճէյիմիզ
իզահաթընտան միւթէպան օլուր:

Գարիեէյի մէզպուրէնին 800 էր-
մէնի 900 Բոււմ վէ 500 տէ Իսլամ քի
ճէման 2200 խանէսի, վէ 12000 նու-
ֆուսա դարիպ սէքէնէսի վար տըր:

Խանէլէր ալէլ ումում թաշ պինա
օլուպ, վէ պէշ եիւզէ եագըն մըդ-
տարը, իքի իւշ դաթ իւզէրինէ տիւզ
վէ չըգմալը օլմագ իւզրէ միւքէլլէֆ
Իսլամ, վէ Խըրիսթիան գօնագլարը
տըր:

Մէզքիւր գարիյէ, Աշաղը վէ Եօ-
գարը մահալլէ, Բիչի քէօյ (1) Թապ-
լա գանա վէ Պէքճիլիք նամլարըյլա
պէշ պէլկէեէ միւնգասըմ տըր. վէ ա-
շաղը մահալլէտէն եօգարընա չըզըլ-
մագ իւզրէ զանէթ տիքինէ, վէ ու-
չուրում իւզէրինէ իքի եօգուչու օ-
լուպ, պիրիսի ըէսիմտէ Կ—Կ ըագամ
իլէ կէօպէրիլէն, վէ Գարաման պա-
եըրը աէնիլէն եօգուչ տուր:

Խարապ մատուռ, վէ Բումլարըն տա աշ-
ընա մահալի օլտուղունտան, վէ իսլա-
միւթէին իսէ, պիր մէսճիտի պուլուն-
տուղունտան, իւշ միլլէթին տէ մահալլի
զիեարէթի տիր. վէ իսլամլար թարա-
ֆընտան Ալի տաղը թէսմիեէ իտիլիր:
Եիւզիւնաէն եօգարը եըլանգավի սիւ-
րէթտէ չըզըլմագ իւզրէ, զանէթ տիք
վէ սէրթ պիր եօլու օլտուղու իլէ պէ-
րապէր, էքսէր զիեարէթճիլէր եանա վէ
պազի տէ նիւթէթ գօնարագ եալըն աեագ
չըգարլար: Մէզքիւր տաղ թալաս գարի-
յէսինին եայլասը օլուպ, հայվանլարը
եազըն օրատա եանըլըր, վէ տէրէսին-
տէ վէ պիր տէ աշաղըտա եօլ իւզէրին-
տէ, գըշըն գար տօլտուրուլուպ եազըն
սուեու իշլիմէք իւզէ Գարամանեան ֆա-
միլեասը խոյրթըր օլարագ իքի ատէտ
տէ սահարնըմ վար տըր:

(1) Բիւչիւք քէօյտէն զալաթ տըր:

Պու եօգուչ զատէմէլի գալտըրըմ-
լար, վէ ուչուրում թարաֆը իսէ թաշ
գօրգուլուլլար իլէ միւքէմմէլ սիւ-
րէթտէ, վէ ան աաըլ Գարամանեան
ֆամիլեասը հիւմմէթիլլէ եափաըրըլըշ
օլտուղունտան, էսէրի իսիմլէրիլլէ
եատ օլունուր:

Պէքճիլիք եօգուչու իլէ Թապլա
գանա, գարիյէնին թարաֆը չըմա-
լիսինէ, վէ Բիչի քէօյ տալսի 300 խա-
նէտէն իպարէթ օլտուղու հալտէ,
պաթը ճիհէթինէ տիւշըր շիւպէլլէրի
իսէ տէ, ըէսիմի Աշաղը վէ եօգարը
մահալլէլլէրի կէօլէտէրէք ալընաը-
ղընտան օրալարը կէօպէրիլլէմէմիշ
տիր:

Եօգարը մահալլաթ Կիւլպէնկ, Թիւ-
րապ, Սէլեան, Բէիս, Գարաման,
Բեարալանպաշ, վէ աշաղը մահալլաթ
իսէ Բիւքէլի Խուպէսէրիլ վէ սաիր
պու միսիլու մաարուֆ Հայ ֆամիլ-
եալարը նամլարըյլա եատ օլունուպ,
վէ պազի մահալլի իսիմլէրիլլէ զիքը
օլունան տա վար տըր:

Հայլարըն եօգարը մահալլէտէ զա-
նէթ միւքէլլէֆ, վէ ալթը թաշ տի-
րէք իւզէրինէ գուպպէլի օլարագ Ս.
Աստուածածին նամլընա պիր եկեղե-
ցիսի, վէ Վարդ Պատրիկեան իսմիլլէ
պիր տէ ուսումնարանը վար տըր:

Մէզքիւր մէքթէպին պանիլլէրի
Կիւլպէնկեան միւհէթէրէմ ֆամիլեա-
տան միւթէվէֆֆա Աւետիս, Կիւլա-
պի, Գալուստ վէ Բերովրէ էֆէնտի-
լէր իլէ, Մարինոս վէ Սըբուհի գա-
տընլար օլուպ, հիւմնիւ էսէրլէրի ու-
սումնարան գափուսու իւզէրինտէ
նամը նամիլլէրիլլէ մուգայեէտ տիր:

Ձիքը օլունան մէքթէպին մէսարի-
ֆաթը լեազըմէսի, եինէ Կիւլպէնկ-

եան ֆամիլեասընն սէմէրէյի զայրէթ վէ հիմնէթիլէ 1850 թարիխնտէ թէշէքքիւլ էթմիշ օլան Մամիկոնեան նամ ուխուվէթ թարաֆընտան թէս-վիեէ օլունա կէլմէքտէ տիր :

Մէղքիւր եկեղեցիեէ միւթէվէֆֆա Պէյլէրեան Յակոբ էֆէնտի թարաֆընտան , զիքրէ շաեան վէ միւճիւպիւ իսթիհսան , վէ մա թաղ գաւաղան պիր պատարագ զգեստ թաղըմը իհտա օլունմուշ տուր , վէ պիր տէ կիւղէլ-ճէ գըզլար մէքթէպի վար տըրքի , Ս . Ս . էֆէնտիլէր Կիւլպէնկեանլարըն վալիտէյի միւհթէրէմէլէրի տիկին Մարիամ թարաֆընտան 1860 թարիխնտէ իպնա օլունմուշ , վէ 120տէն 150 ատէտ լիրայը Օսմանիէ գատար իպլաղ օլան մէսարիֆաթը սէնէվիյէսի մումմաիլէյհա ճանիպինտէն իֆա օլունմադտա պուլունմուշ տուր :

Իշպու սախավէթ , վէ համիեէթի ֆէվզ էլ ատէտէն իսթիֆատէ էթմէքտէ պուլունան էպնայը վաթանըն տէրէճէյի շիւքրանիէթինի , թաարիֆ ու թաֆսիլէ հաճաթ եօդ տուր , զիրա իլին քէնաիսինի կէօսթէրէճէյի , վէ քեաֆֆէյի վաթանէրէվէրանըն թահսին վէ թէշէքքիւր իթմէմէսի գապիլ օլամսեաճաղը տէրքեար տըր :

Աշաղը մահալլէտէ թաշտան պէշիֆ էօրթիւլիւ օլարագ Ս . Երրորդութիւն իսմինէ շիրին պիր Հայ եկեղեցիսի վէ Արշակեան նամըլլա պիր տէ մէքթէպ վար տըր : Մէղքիւր մէքթէպէ մէրպութ օլարագ գըզ չօճուգլարը իշուն 1879 թարիխնտէ Աշիգեան հաճի Յակոբ էֆէնտի հիմնէթիլէ միւքէմ-մէլ պիր տաիրէ ինչա օլունմուշ , վէ իքի մէքթէպին մէսարիֆաթը իսէ , քէզա 1850 թարիխնտէ թէշէքքիւլ

էթմիշ օլան Արշակեան նամ ուխուվէթ թարաֆընտան թէսվիեէ էտիլմէքտէ պուլունմուշ տուր :

Կէրէք Վարդ Պատրիկեան , կէրէք Արշակեան մէքթէպլէրտէ էհէմմի-եէթի մահալլէյէսինէ կէօրէ լիսան վէ իլմ տէրպէրի վէրիլիպ , վէ գըզ չօճուգլարընա իսէ էրմէնիճէ իլէ պաղի էլ հիւնէրլէրի տէ էօյրէտիլըր :

Հայլարըն Բիւսէն , եանի քէվէք թաշլը տաղտան օյմա օլարագ , Ս . Սաեփաննոս իսմիլլէ պիր եկեղեցիսի տէ Բիլի քէօյիւնտէ օլուպ , մաեէթինտէ պիր տէ նախակըթարան վար տըր :

Իսլամլարըն պիր գաշ մէսճիտի վէ մահալլէ մէքթէպլէրի , վէ 1880 սէնէսինտէ պինա օլունմուշ պիր տէ մէքթէպի ըիւշտիլէլէրի վար տըր :

Բումլարըն տէօրթ քիլիսէսի , վէ հէր պիրիսինին մէքթէպլէրի օյտուղու իլէ պէրապէր , քիլիսէլէրինին էն զիեատէ նազարը իթինսեը ճալիպ օլանը , պիր ուշուրում իւղէրինտէ օլարագ աշաղը մահալլէտէն զաեէթ լաթիֆ սիւրէթտէ կէօրիւլէն , վէ ըէսիմտէ 3 ըագամ իլէ կէօսթէրիլէն գուպպէլի վէ գամբանա էվլի Այ Նիկոլա քիլիսէսի տիր :

Վէ Պիր տէ Բողոքական Ժողովարանը օլուպ , ըէսիմտէ 1-1 ըագամ իլէ թէֆրիգ էտիլմիշ տիր . գարիեէյի մէղպուրէ Հայլարըն թէպտիլի մէղհէպ էթմէ իլէ աստամ , աստամ օլմաղ , վէ էօյլէլիլէ ճէննէթին եօլու պուլունմաղ , վէ պունուն պիր նէվի հըրս , վէ իհթիեաճտան տօլանը վուգուի իսէ , ճէնապարզլըդտան պաշղա շէյէ համլ օլունմաղ օլտուղունու էյի աննամըլ օլտուղլարընտան , Բողոքականլըղա էհէմմիեէթ վէրմէմիշ իսէլէրտէ , պիլաքս Բումլար , խուսուսուլլա էն սօֆու

Թագըմար հէման եարը պէլինմիշ տիր:

Պու գարիյէնին էն լաթիֆ հավասը
օլտուղունտան, էյեամը սայֆտէ չէ-
հիրտէն թէպտիլի հավանա չըգանտա
պուլունուր, վէ գասիմ ագար սու-
լարը վէ չէշմէլէրի օլմանըպ, չօդ էվ-
լէրին սահարնըլարը, վէ պիր չօդ տա
մահալլէ գուեուլարը վար տըր քի,
վաղթինտէ էրծինաս տաղը սուեու
իլէ տօլտուրուլուպ, վէ տաիմա իչ-
տիքլէրի իշպուլ լէզիլ վէ նէֆիս եայ-
լա սուեու սուր:

Շարդ Թարաֆընտա, վէ պաղլար
պաղլէլէր արասընտա Չարտագ պաշը
նամըյլա պիր կիւղէլ էյլէնճէ մահալի
օլուպ, պու մահալտէն պիր տէ ու-
ֆագ չայ ճէրէեան էտէրէք կէլիպ եօ-
գարըտան աշաղընա պիր տէրէ ու-
չուրումունտան տէօքիլիւր իսէ տէ,
իշմէեէ եարամանըպ չամաշըրա վէ
սաիր իհթիեաճաթա կէլիշիր, վէ մա
մաֆիհ եաղընտա պաղի քէսիլիր: Պու
տէրէ աշաղը մահալլէեէ գատար սիւ-
րիւպ, իքի Թարաֆընտա տախի էվլէր
օլարագ օրասընա տա տէրէ մահալ-
լէսի տէնիլիր:

Մէզքիւր տէրէնին իսթ պաշընտա
վէ էք էյիճէ կէօզէ տօգունուր սիւ-
րէթտէ էսկի պինա օլարագ տէօրթ
անագլը պիր քէմէր օլուպ, էսկի զէ-
մանտա իւղէրինտէ պէքճի պէքլէեէ-
րէք քէօյէ թասալլուլ իտէճէք տիւշ-
ման միւշահատէ էտիլմէտէ էհալիեէ
օրատան գամբանա իլէ իշարէթ գալ-
տըրըլըր ըմըշ օլտուղու մէրվի տիր:

Թալասըն 200 գատար միւլթէ-
լիֆ էսնաֆ տիւքքեանը, վէ մէնղիլ-
խանէ Թարղընտա պիր տէ խանը օլ-
տուղու, վէ թէշքիլի վիլանաթտան
էվվէլճէ Վօյվատա վէ Միւտիր իտա-

րէ էտէր իտույի տէրքեար իսէ տէ,
շիմտի եալընըզ էմլաք վէ ըիւսիւմաթ
տաիրէլէրի օլուպ, իտարէյի սաիրէ-
լէրի լիվանա մէրպուլթ տուր:

Բէսիմտէ կէօրիւլէն 5-5 ըագամ
մահալլի տախի գարիեէյի մէզքիւ-
րէտէն Գայսէրիյէեէ օլան Թարիդ
տիր. պու եօլա 1863 Թարիլինտէ
Գայսէրիյէ գայիմագամը Համիտ (')
պէյ էֆէնտինին սայ ու իհթիմամը, վէ
միւթէվէֆֆա կիւլպէնկեան Գեբուլ-
րէ էֆէնտինին նաղարէթ վէ իդտամը
իլէ կէնիշ պիր գալտըրըմ եափաըրըլ-
մըշ, վէ միւրիւր ու ուպուր իշուն սու-
հուլէթի լաղըմէ իթա գըլընմըշ տըր:

Իսլամ վէ Խըրիսթիան էհալլիյի գա-
րիեէյի մէրգուլմէնին պիւեիւք գըմը
թիւճճար օլուպ, գատիմինտէն Բու-
սասթան, Աճէմիսթան, Էրզուրում,
Սուաս, Ատանա վէ Իզմիր իլէ ճէսիմ
ախգ ու իթալար էտէր, վէ մէրքէզի
ախգ ու իթալարը նէֆսի չէհիրտէ օլ-
տուղունտան պէ հէր կիւն չէհիրէ
կէլիր կէտէր օլտուգլարը կիպի, շու
սօն սէնէլէրտէ Խըրիսթիանլարընըն,
ալէլ խուսուս Հայլարըն Իսթանպուլ,
վէ Էվրօպա իլէ տէ լայըգլը իսթի-
լաթ գափուլարը աշտըգլարը, վէ ար-
թըր օրալարտա պարընամանարագ,
պիր գարար էթրաֆը արպաանա,
վէ պաշըճա մա ֆամիլեա Իզմիր
Իսթանպուլ, վէ պաղիլէրի տէ Էվրօ-
պանա նագլէթմէքտէ պուլունտուգ-
լարը տէրքեար իսէ տէ, վաթանըն
չէրէֆ ու թէգատտիւմիւ ճիհէթինճէ
ֆէրիղէտէն օլան ֆէտաքեարըլըգլար-

(') Միւշարիլէյի ախիլէն թէրֆիլի ըիւթ-
պէ էթմիշ օլան սաատէթլու Համիտ փա-
շա հաղըթլէրի օլտուղու կիպի, Գայսէ-
րիյէ սանճաղը տախի թէշքիլի վիլանաթ-
տա մուլթասարըրըլըգ օլմուշ տուր:

տան տա, հիշ պիր վագըթ տուր օլմա-
մագտա օլտուգլարը նիւմիւտար տըր:

Պու խուսուս իչուն մանա վէրէմէ-
եիզ նիշուն քի, պէօյլէ պիր զայրէթ-
քէշ, վէ ախգու իթայը թիճարէթէ
արզուքէշ պուլունան էհալիւէ քեա-
ֆի, մահալլինճէ իշ օլմատըգճա, հէր
պիրիսինին պիր թարաֆա գօշուպ տա
մաթլուպա մուվաֆըգ իշ արահանա-
ղը թապիի աիր:

Գատըն թաիֆէլէրի ալէլ ումուժ
իշկուզար վէ խտարէլի, վէ ըուպա
թէգեխնաթ վէ իւնսիւնէթ ճիհէթլէ-
րիլէ շէհրի օլտուգլարը կիպի, էքսէ-
րիսի ախլեագը համիտէ իլէ մութթա-
սըֆէ, վէ նիսա թաիֆէսինէ մախսուս
օլման հէր պիր խասախի հասէնէնէ
մալիքէ տիրէր:

Էհալիլի գարիւնէյի մէգքիւրէնին
միւսաֆիր բէրվէրիլի, վէ էքսէրիսի-
նին խանէտանլըղը ֆէվգ էլատէ, վէ
օ տէրէճէ ալէսսէվիւնէ տիր քի, չօգ
էվլէրտէ այրըճա միւսաֆիր տաիւրէ-
լէրի, վէ միւսաֆիրէ միւճիւլիւ հիւր-
մէթ օլաճագ շէյլէրին էնվաի հաղըր
ամատէ պուլունուր, վէ պու խուսուս
ինտլէրինտէ պիր շէրէֆ վէ իֆթիլար
ատտ գըլընըր:

Լիսանլարը ալէլ ումուժ աչըգ
թիւրքէ իսէ տէ, մէքթէպ թալէպէ-
լէրինին էքսէրիսի էրմէնիճէ օգուր վէ
աննար, վէ պաղիլէրինին իսէ թէ-
քէլիւմ էտէր օլտուգլարը տէրքեար
տըր:

ԱԼԷՄ ՊՈՒ ԵՍ՝

Պէշինճի Աիւսխէսէն Տէվլամ (սահիֆէ 67)

Վէ պու գատար էնվաի օլման օ-
եունճուլարըն, քիմիսի սախթէ սօ-
ֆուլուգ, քիմիսի եալանճը ֆէտա-

քեարըգ, քիմի տէ եիւզէ տօսթլուգ,
պաղիլէրի եալմա ֆաղիլէթ, սաիրէ-
րի շարլաթանճա տըրահէթ, զայրը-
լարը կէօղ պայըճը սէրվէթ վէ գուտ-
րէթ, վէ նէշէլէրի իսէ զաաթ ու
րապթսըղ, խապէրի միւպթէտասըղ,
վէ միւզաֆ իլէ միւզաֆուն իլէյհլէրի
միւթապագաթսըղ, ֆասըլալարը գա-
րարսըղ, վէ հասըլը քէլամ շիլվէյի
թէրքիպաթը տաթսըղ վէ նըզամսըղ
քիթապէթ իլէ նազարը ումուժիւնի
զասպ իթմէյէ, վէ օ եիւզտէն իսթի-
ֆատէնէ չալըշտըգլարը շէյլէրին
քիւլլիւսիւտէ ուլու գուշ միսալի,
պու սընըֆըն աեաղընա վարմագտա
օլտուղունա պագըլըր իսէ, վագտա
իսթէտիքլէրինի տէմէյէ սէրպէսթ
տիրէր:

Նիշուն քի պու եօլտա օլման զէն-
կինլիք մասկէսի էօյլէ պիր բէրտէյի
սըրր տըր քի, հէմ հէր գուսուրու
էօրթէր վէ հէմտէ աքսիսինի իրաէ ի-
տէր... հէմտէ իթմէսին մի եա, գիրա
պիր քէրրէ պու մատէնլէրին գուվլէ-
թինի եօգլար քի, հէր եէրտէ իքի էվ-
լի պիր քէօյտէ, վէ աթիգ փութրէ-
րէսթլէրին զէհապընճա ճէհէնէմտէ
պիլէ քէնաի հիւքմ ու թէէսիրինի իշ-
լէթմէքտէ, հէր շէյէ զալէպէ էթ-
մէքտէ, վէ անըն իլէ քիւլլիւ մաթ-
լուպ հասլ օլտուղու հալտէ, ճնսուզ
հիշ պիր շէյ վիճուտէ կէլմէմէքտէ տիր:

Իշպու մուվաֆֆագիւնէթի վասիլէ,
օ միսիլիւլէրէ պիր զուրուրու աղիմ
կէթիւրէրէք, նէշէլէրի պիր հէեթթի
միւթէաղիմանէ իլէ քիւրրէյի արզը
էօնլէրինէ ալըպ, շէրէֆ ու իթիպար-
լարընըն շաի օլտուղու եէրլէրի տօլա-
շըրլար, վէ տօլաշտըգճա գուպարըր-
լար... քէնտիլէրինի եօգլարլար, պիւ-

մէտիքլէրի վէ պիր վէճհլէ ագըլ էր-
տիրէմէտիքլէրի շէյլէր իչուն ալէմին
մաշալլահ... չաղըրշընօր օլմալարընա
պագարագ հէր շէյի պիլիեօրուզ սա-
նըրլար, պիր ալիմ վէ էհլի գալէմ իլէ
քէնտի հագգլարընտա օլան թէվէճ-
հիւհ վէ իթիպարը էհալի թարաֆընա
հասըր նազար գըլարլար, անլէրին քի-
թապ վէ ճէվապլարը իսթիհզա, վէ
քէնտիլէրին գաֆալարընտան հէր է-
սէն հէգէեան « էվվէթ էֆէնտիմէր »
իլէ ճէպինսա օլունտուղունա պագ-
տըգճա տահա պէտթէր ինսաֆսըզ-
լանըրլար, Պատրիարքտան եախօտ օ
փանէտէ պուլունան տիկէր պիր զաթ-
տան խապէր կէլիր, եավաշ եավաշ...
տէնու մըրլանըրլար, փափաս կէլիր
փաթլամատը եա աշաղըտա պիրազ
պէքլէսին տէնէրէք հըրսլանըրլար,
զաղէթաճը միւվէզլիինին ապօնէ
պէտէլինի հիմէթ պույուրմասընը
րիճա էտէեօր օլտուղունա տաիր տը-
շարտան պիր սէս ալըրլար, զաղէթա-
սընը տա ալսըն տա ճէհէնէմ օլտուն
արթըգ լեաղըմ տէյիլ տէնու սըր-
թարըրլար, քիլիսէնէ մէքթէպէ վէ
սաիր պիր սէվապա միւթէալլիգ խու-
սուսաթտա սախավթլէրինէ իլթիճա
իտէն պիչարէ խայրիսահլարըն պաշլա-
րընա օլմատըգ հագարաթլար եազ-
տըրըրլար, խիւլասէյի քէլամ գասա-
լարընտա վէ պանգալարտա մահֆուզ
օլուպ, պիր ագճէլիք իշէ եարաթմա-
տըզլարը սէրվէթլէրինի, ալէմին քէն-
տիլէրինէ եէսիր օլմալարը իչուն մուա-
լէճէ հիւքմիւնտէ գուլլանըրլար, վէ
զայըրհիւմ վէ զայըրհիւմ...:

Պուրատա պիր սիւալ վարիտ օլուր
քի, էօյլէ իտէ ղէնկին օլամաեանլա-
րըն չօգլարը վաղիֆէյի մախսուսէյի

ինսանիյէլէրինի իֆատէ գուսուր էթ-
մէնէնլէր տիր տէնու:

Պուրատա տիլ ուզատըլամազ, չուն-
քի հէր նէվի վաղաիֆի լաղըմէյի
միւթահսէնէեի իճրա իլէ պէրապէր,
եինէ ղէնկին օլա պիլէնլէր պուլուն-
տուղու կիպի, համիեէթ տէնիլէն նէ
իտույինի պիլմէտիքլէրի հալտէ ֆա-
գըր տիւշէնլէրտէ մէվճուտ տուր. լա-
քին հէր նէ տախի օլա պուլ նօգթայը
մէրքէզիյէտէ պիր սահիհ հիսապ վար
տըր քի, հէր նէվի մէզիեէթի ճիտտի-
յէեի իսթիեար իտէն պիր զաթըն, օ
ուղրա սարֆ էթտիյի էվգաթ զար-
ֆընտա նէֆսինճէ օլունաճազ իսթի-
ֆատէտէն մահրուսիեէթի իլէ, էվ-
գաթը մէզպուրէեի մէնաֆիյի շալս-
սիյէսինէ հասր իտէն տիկէր պիր զա-
թըն թիճարէթի պէյնինաէ իսթիգ-
սահա շահան պիր ֆարգը մաթէմա-
թիգի հուսուլ պուլմագտա տըր, նի-
չուն քի պունլարտան էվվէլէրինին գա-
զանճը մանէվի, սօնրաքինինքի մատ-
տի, պիրիսինինքի հավատա, տիկէրի-
նինքի գասատա, վէ պէօյլէ պիր մու-
ալլագ հիսապը գուլվէյի մուհաֆա-
զանըն գօլայճա զապթ իտէմէեէճէ-
յիտէ աչըգտա պուլունտուղունտան,
հէր քէսին ագլը գօլայճա մաստի օ-
լան լիրա հիսապընա էրէճէյի, վէնա-
զարը իթինասընըն հալիլլէ օ թարա-
ֆա մէյլ իտէճէյի հիւվէյտա տըր:

Զիրա պիր առէմին եալանճը օլմա-
սը, տիկէրինին օլմամասը, պիրիսինին
իշ վէ ախզուլթասընտա իսթիգամէ-
թի, տիկէրինին հիլ ու տէսիսէ ճի-
հէթի, պիրիսինին սիրգաթը, տիկէ-
րինին խօտըրէսթլիյի, պիրիսինին
մէրհամէթի տիկէրինին ինսաֆսըզլըզը
էլհասըլ մէզիեէթի սահիհէ, վէ ախ-

լեազը համրոհնին պիրիսինտէ մէվ-
ճուտ, տիկէրինտէ մէֆգուտ պու-
լունմասը զէնկինլիք իլէ զիւլիւթիւ-
յէ պիրէր սէպէպ օլմուշ օլա պիլիւր,
վէ պու վէճհլէ սէրվէթ ու սամանա
մուվաֆֆադ օլանլարըն պէնկինլիքէ-
րի, իճթինապ իտիլէն մէզիւնէթ վէ
սախավէթին սէմէրէյի միւսթէլիֆէ-
սի օլա կէլտիյի վազը տըր:

Լաքին պէօյլէ պիր բիւշիւտէյի միւ-
քէրէրէր ալթընտա մէսթուր օլան հի-
սապը բիւրսէվապը իզհար գըլըպ տա,
հէր քէսի տէյէրլէրիլէ թագտիր գըլ-
տըրմագըլը, սէպիւքմաղզան էհալի-
նին նազարիւաթը մէսհուրէսինտէն
նէ գատար ուզագ շէյ տիր...:

Խ Ա Թ Ի Մ Է

Խիւհհասէյի քէլամ իշթէ պու վէճհ-
լէ տիւնեա թէաթըօսունուն օեունլա-
րը խաեալ բէրտէսի ալթընտա, վէ
ճիւմլէսի իսէ զէր ու սիմ հիւքմիւ
թահթընտա խաեալ իշինտէ խաեալ-
տան իպարէթ շէյլէր օլըպ, պուն-
լարըն քէշֆի, վէ բէրվանէնին շալգը
միսիլու ինսանլարըն զէր ու սիմ
էթրաֆընտա տօլաշանլարը իլէ, ան-
լէրի էլ քիրի թապիրիլէ նազարը է-
հէմմիւնէթէ ալմանանլարըն պիր պի-
րինտէն թէֆրիգի, վէ էվվէլքիլէրին օլ
պապտէ տէվրի տաիմ իտէն մէքէրի
հիլէքեարանէլէրինին, սօնրաքիլէրին
մէզիւնէթի ճիտտիյէ, վէ հարաքէթի
միւսթագիմանէլէրինտէն թէնգիհի,
հէր հալտէ գուվվէթի ագլէ, վէ թի-
ճարիպի քէսիրէսէ թէվագգիւֆ իտէ-
ճէյի տէրքեար, վէ «Ալէմ պու ես»
թապիրի իսէ պու կիպի քէշաֆլարըն
եատիկեարը պուտնազարիսի օլտու-

ղու հալտէ, զէպանը նաոտա ահվալը
միւթէնէվվիանըն իմասը պապինտէ
պիր ճիւմլէյի միւսթաամէլէ օլմուշ ի-
տույի պէտիտար տըր:

ԷՄՍԻԼԷՅԻ ԷՏԷՊԻՅԷ

Թէտալիրտէ գուսուր էտիպտէ, Ֆէլէյէ
պէհանէ պուլմա. զիրա Ալիմին տէտիյի
կիպի, ինսան տիւնեալի սէատէթին էն
եիւքսէք մէվգիսինտէ տաիլի, բուզիկեար
ազընադընա թապի օլան գամըշ կիպի
տիր:

Պագի ատէմլէրին էֆլաքա գատար
եիւքսէլմէսի տիւշիւնճէ եիւզ պին բար-
շա, վէ խիւրտիւխաշ օլմալարընա վէսիլէ
տիր:

Հէր քէս էքտիյինի պիլէր, պինտէն
ալէյհ Ֆէլէյէ իսնատ էտիլէն շէյլէր
հէփ իֆթիրա տըր:

Պիր կիւն Գայսէրիյէլինին պիրիսինէ
սօրտուլար քի «նէ Խօլտա կէշինիրսին»
տէեու, ճէվապէն «Գայսէրիյէեի հիսապ
լիլէ Խաիմըլար, լեազըմտան էվվէլ էլ-
զէմի սէշէրիմ, վէ զարընճա իհթիեաթը-
նա թիւնէթ էտէրիմ, գըշըն եէմէք իշուն
եազըն գազանըր, վէ եազըն գազանմագ
իշուն տա գըշըն եէրիմ» տէտի:

Ագըլ պիր թարիգ կէօսթէրիր, թապի-
աթ եիւզ պին, սուհուլէթ մուվաֆֆա-
գիւնէթ վէ էմիւնէթ հանլըսընտա օլտու-
ղունու թէճրիւպէ էթմէք պուտալարը
տէյիլ տէ ես նէ տիր...:

ՍԱՎԹԸ ՊԻՒԼՊԻՒԼ

Աչքը ար Կիւլչէնի պահար ,
Ալտը քիւհ տէշթ պիր մինէ ,
Շաւզը շէմստէն նէմ չիմէնդար ,
Տէօնտիւ գիւմրիւթ միսլինէ :

Պիր թարաֆը տաղ վէ տէրէ
Իլէ միւհիթ պաղչէտէ ,
Շաղզը պիւլպիւլ տէ հայրէթտէ ,
Գալտը սէսի տքսինէ :

Քիւլատ էթտի Կիւլ զօնչէսին ,
Տուեուպ պիւլպիւլ նաղմէսին ,
Նէչէ գուշար քէստի սէսին ,
Կէտիպ պու տէմ խօշինէ :

Տէմ քէշ օլտու պատը սահէր ,
Չար ճանիպէ սէր պէ սէր ,
Էթտի թէսրին օլ բիւր էսէր ,
Նաղմաթ քէնտի քէնտինէ :

Սավթը պիւլպիւլ էթտի իպթալ ,
Թապիւթտան հէզար հալ ,
Չուսքի գաթան եօգ իհթիմալ
Քի , անը պիր չէյ եէնէ :

Թա պէ ուֆուգ օլուպ սէրքէշ ,
Գրլտը թէմճիտ մէլէքվէշ ,
Հայրէթ իպրաղ էթտի Կիւնէշ ,
Միւրղիւ հզհար չէվգինէ :

Սիւքիւթ էթտի բույի գէմին ,
Օլուպ պիրտէն պիր թէսքին ,
Խուպ ալազա վէրտի Կիւլին ,
Շաղզը սավթըն թէսրինէ :

Չաղլար սուլար չէլպէլէր ,
Պիր հիճապա տիւշտիւլէր ,
Չուն պիր գէման սըրֆ քէնտիլէր ,
Քէյֆ տի ինսան ճինսինէ :

Նիչէ գալսի էթտի սիւզան
Օլ թապիի եայ քէման ,
Աճապա քիմ օլմազ հայրան ,
Սավթըն մէզգսիլ տէրսինէ :

Չար ճանիպի պիր վէլվէլէ ,
Ալտը հիսսի չէվգ իլէ ,
Մէսթան օլտու սէօլսիւզ տիլէ ,
Հէր պիր մաթլուգ պիր կէօնէ :

Պու իճպարը մանէվիտէն ,
Քիմ տիր սէրին հըֆգ էտէն ,
Մէկէրչի թաշ տըր օ պէտէն ,
Քի տէյմէսին հիսսինէ :

Եւ Բապալ պու նէ՛ աճիպ հիքմէթ ,
Նէ՛ հալ նէ՛ թարգ լէթաֆէթ ,
Պու նիմէթի ինսան էլպէթ ,
Ալեաթ էտէր շիւքրիւնէ :